

POSTANOWIENIE

30 maja 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Krzysztof Wesołowski

na posiedzeniu niejawnym 30 maja 2023 r. w Warszawie,
w sprawie z powództwa M. R. i M.R.
przeciwko „C.” spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w G.
o ustalenie,
na skutek skargi kasacyjnej M. R. i M. R.1
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z 16 marca 2022 r., V ACa 537/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od powodów na rzecz pozwanej kwotę 8100 (osiem tysięcy sto) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną powodów M. R. oraz M. R.1 od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 16 marca 2022 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty jedynie przez powołanie

i uzasadnienie istnienia przesłanek umożliwiających realizację publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Nie w każdej zatem sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumpcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Podkreślenia wymaga, że Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Przesłanka ta nie została spełniona.

Powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, a więc zagadnienia, które wiąże się z określonym przepisem prawnym i którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, wymaga jego precyzyjnego sformułowania i wskazania argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11). Chodzi przy tym o zagadnienie nowe, którego wyjaśnienie przyczyni się do rozwoju jurysprudencji (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 10 lutego 2023 r., I CSK 4691/22).

Podniesione przez skarżących kwestie w ramach istotnych zagadnień prawnych sprowadzały się do odpowiedzi na pytania:

1) Czy nie sprzeciwia się naturze umowy poręczenia oraz celowi wyrażonemu przez ustawodawcę w art. 876 § 1 k.c. poręczenie za dłużnika głównego, który w dniu podpisania umowy poręczenia jest niewypłacalny z uwagi na brak majątku i możliwości spłaty zobowiązania, gdy wiedzę o przedmiotowym fakcie posiada zarówno wierzyciel jak i poręczyciel?

2) Czy przepis art. 11 k.p.c. ogranicza badanie przez Sąd ustawowych przesłanek ważności czynności prawnej w oparciu o treść art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 353¹ k.c., jeżeli tak, to czy Sąd związany jest ustaleniami wydanego w postępowaniu karnym prawomocnego wyroku, którego treść oparta jest na podstawie umowy obejmującej kwestionowaną czynność?

3) Czy dopuszczalne jest stosowanie instytucji zabezpieczenia wierzytelności głównego wierzyciela poprzez ustanowienie w dniu podpisania umowy poręczenia hipoteki na nieruchomościach stanowiących własność poręczyciela?

4) Czy w przypadku, gdy w postępowaniu karnym o czyn z art. 284 § 2 k.k. pokrzywdzony złożył wniosek o orzeczenie obowiązku naprawienia szkody, dopuszczalne jest, aby umowa cywilnoprawna mająca na celu uregulowanie sposobu naprawienia szkody zawierała postanowienia o obowiązku poddania się egzekucji wprost z aktu notarialnego przez sprawcę czynu zabronionego ustawą na podstawie art. 777 § 1 pkt 5 k.p.c.?

Wskazywane przez skarżących pytania, nie mogą być uznane za istotne zagadnienia prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., gdyż ich rozstrzygnięcie możliwe jest na podstawie dotychczasowego orzecznictwa Sądu Najwyższego oraz prostej wykładni przepisów, których dotyczą.

W zakresie pierwszego z przedstawionych pytań, należy wskazać, że w związku z konsensualnym charakterem umowy poręczenia, nie ma przeszkód, aby została ona zawarta w sytuacji, gdy w dniu podpisania umowy poręczenia dłużnik główny jest niewypłacalny z uwagi na brak majątku i możliwości spłaty zobowiązania, szczególnie gdy wiedzę o przedmiotowym fakcie posiada zarówno wierzyciel jak i poręczyciel. W uchwale składu siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z 30 września 1996 r., III CZP 85/96 wskazano, iż poręczyciel nie może uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia woli z powodu błędu wywołanego podstępnie przez dłużnika co do jego wypłacalności w dacie poręczenia.

W związku z powyższym stan finansowy dłużnika jest bez znaczenia dla bytu prawnego umowy poręczenia, co więcej z reguły umowa poręczenia jest

wymagana, gdy stan finansowy dłużnika głównego nie jest na tyle dobry by wierzyciel ufał, że dłużnik będzie w stanie spłacić zobowiązanie samodzielnie.

Odnosząc się do drugiego z przedstawionych pytań należy stwierdzić, że skarżący zaniechał przedstawienia uzasadnienia jurydycznego dla poparcia swego stanowiska o możliwości rozbieżnych ocen prawnych czy też doniosłości prawnej tego zagadnienia. Natomiast zakres związania sądu cywilnego wyrokiem sądu karnego został precyzyjnie określony w licznych orzeczeniach Sądu Najwyższego. W konsekwencji, jeżeli zachodzi moc wiążąca z art. 11 k.p.c., nie ma zastosowania zasada swobodnej oceny dowodów co do okoliczności objętych tym przepisem (art. 233 § 1 k.p.c.), a sąd cywilny ma obowiązek jedynie dokonać subsumcji wiążących ustaleń wynikających z wyroku karnego pod odpowiedni przepis prawa cywilnego (zob. np. wyrok SN z 16 grudnia 1961 r., II CR 1229/60, OSNC 1962, nr 3, poz. 118).

Prejudycjalność wyroku karnego oznacza więc, że sąd rozpoznający sprawę cywilną obowiązują ustalenia faktyczne sądu karnego, które w sprawie cywilnej nie mogą być obalone ani pominięte. Odnosi się to do faktu popełnienia przestępstwa (co oznacza, że w postępowaniu cywilnym pozwany nie może bronić się, że nie popełnił przestępstwa, za które wcześniej został skazany prawomocnym wyrokiem sądu karnego), osoby sprawcy, przedmiotu przestępstwa, znamion czynu przypisanego skazanemu, miejsca i czasu popełnienia przestępstwa, sytuacji, w jakiej czyn został popełniony (zob. np. wyroki SN: z 18 lipca 1972 r., I PR 343/71, z 14 kwietnia 1977 r., IV PR 63/77, z 10 lutego 2010 r., V CSK 267/09, z 4 kwietnia 2014 r., II CSK 405/13), a także kwalifikacji popełnionego przestępstwa (zob. wyrok SN z 25 czerwca 2010 r., I CSK 520/09, postanowienie Sądu Najwyższego z 27 lipca 2021 r., V CSKP 145/21).

Co się tyczy trzeciego z postawionych przez skarżących pytań, podkreślić trzeba, iż istota poręczenia polega na zaciągnięciu wobec wierzyciela innego dłużnika (zobowiązanie główne) dodatkowo zobowiązania do wykonania obciążającego go obowiązku na wypadek, gdyby dłużnik zobowiązania nie wykonał. Poręczyciel zaciąga w związku z tym własne zobowiązanie, odrębne od zobowiązania głównego, jednakże zależne od istnienia zobowiązania głównego.

Jego wykonanie prowadzi natomiast do spłaty długu cudzego. Należy przyjąć, że na skutek poręczenia dochodzi do powstania osobistej odpowiedzialności poręczyciela, gdyż przepisy dotyczące poręczenia nie wprowadzają w tym zakresie innych zasad dla jego odpowiedzialności. Takie stanowisko przeważa także w literaturze. Z wypowiedzi judykatury na temat charakteru odpowiedzialności poręczyciela wymaga odnotowania postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 sierpnia 2008 r., I CSK 50/08, w którym przyjęto, że poręczyciel jest dłużnikiem osobistym, o którym mowa w art. 97 ustawy o księgach wieczystych i hipotece (zob. także uchwała Sądu Najwyższego z 8 sierpnia 2012 r., III CZP 42/12). Jednocześnie w uchwale Sądu Najwyższego z 28 marca 2019 r., III CZP 90/18, wskazano, iż hipoteka może być ustanowiona dla zabezpieczenia własnego lub cudzego długu, skutkując odpowiednio powstaniem odpowiedzialności osobistej i rzeczowej lub tylko rzeczowej, równoległej do odpowiedzialności osobistej. Nie ma zatem przeszkód, aby zabezpieczyć wierzytelności głównego wierzyciela poprzez ustanowienie w dniu podpisania umowy poręczenia hipoteki na nieruchomościach stanowiących własność poręczyciela.

Odnosząc się do ostatniego z przedstawionych przez skarżących pytań przesądzone zostało w orzecznictwie Sądu Najwyższego, że ugoda między pokrzywdzonym przestępstwem a oskarżonym, dotycząca roszczeń wynikających z tego czynu zabronionego, zawarta uprzednio w cywilnym postępowaniu pojednawczym, a niewykonana do momentu orzekania o odpowiedzialności karnej za to przestępstwo, jako niemająca charakteru prawomocnego orzeczenia przez sąd o owym roszczeniu, nie stanowi przeszkody do zobowiązania oskarżonego, w oparciu o art. 72 § 2 k.k., do naprawienia szkody jako warunku probacyjnego przy zawieszaniu mu wykonania orzeczonej kary (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 5 czerwca 2014 r., II KK 4/14). Ponadto należy zgodzić się z pozwaną, że posiadanie dwóch zupełnie różnych tytułów prawnych (aktu notarialnego z oświadczeniem o poddaniu się egzekucji i prawomocnego wyroku orzekającego o obowiązku naprawienia szkody) nie stwarza ryzyka podwójnego obciążania sprawcy odszkodowaniem, ponieważ zawsze może on wykorzystać powództwo przeciwcgzekucyjne z art. 840 k.p.c.

Wobec powyższego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c.